

4. Кмита Е.В. Методика обучения пилотов ведению радиобмена на международных воздушных трассах в условиях дефицита времени : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Е.В. Кмита; ГЛАУ. — Кировоград, 2004. — 290 с.

5. Ковтун О.В. Номенклатура загальнонавчальних умінь у професійно-навчальній діяльності авіаційних операторів // Наука і освіта. — 2010. — № 8. — С. 123—127.

6. Митрюшкина Т.Н. Трехуровневая система подготовки и повышения квалификации летного состава в области профессионально ориентированного английского языка : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Т.Н. Митрюшкина. — СПб., 2000. — 230 с.

7. Пащенко Г.С. Методика обучения курсантов-пилотов летной эксплуатации воздушных судов на международных авиалиниях : дис... канд. пед. наук: 13.00.02. — Г.С. Пащенко; ГЛАУ. — Кировоград, 2003. — 206 с.

8. Пивень В.В. Педагогическая подготовка пилотов к ведению радиобмена на международных воздушных трассах : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.В. Пивень; ГЛАУ. — Кировоград, 2000. — 193 с.

9. Пронина О.П. Формирование диалогового мышления в профессиональном общении курсантов военного вуза : дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / О.П. Пронина; Краснодар. гос. ун-т культуры и искусств. — Краснодар, 2005. — 160 с.

10. Пухальська Г.А. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності у майбутніх пілотів цивільної авіації : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г.А. Пухальська; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. — Черкаси, 2011. — 19 с.

11. Тарнавская Т.В. Методика обучения будущих диспетчеров управлению воздушным движением в экстремальных ситуациях на международных воздушных трассах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т.В. Тарнавская; ГЛАУ. — Кировоград, 2008. — 240 с.

12. Щербина С.В. Научно-исследовательская работа будущих диспетчеров международных авиалиний как средство формирования профессиональных умений : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / С.В. Щербина; ГЛАУ. — Кировоград, 2000. — 193 с.

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ЗАКЛАДАХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

УДК: 37.013.42 + 65.014.1

Леонова В. І.

У цій статті сформульовано та розкрито функції соціального педагога в закладі соціального захисту дітей.

Ключові слова: соціальний педагог, соціально-правовий захист дитинства, функції соціального педагога.

В этой статье четко сформулированы и раскрыты функции социального педагога в учреждении социальной защиты детей.

Ключевые слова: социальный педагог, социально-правовая защита детей, функции социального педагога.

This article is formulated and solved the function of the teacher in schools of social protection of children.

Keywords: social teacher, social and legal protection of childhood, the function of social teacher.

Постановка проблеми. Проблема формування напрямів діяльності соціального педагога є – створення соціальних умов для життєдіяльності, різнобічного розвитку категорій дітей, захист їх конституційних прав, здійснення соціального супроводу проблемних сімей, рання профілактика злочинності і правопорушень.

Аналіз публікацій. Великий внесок до вивчення діяльності соціального педагога здійснили: Л. В. Мардахасєв, Р. В. Овчарова, А. Капська, Зимня І. А., Поліщук В. А., Жордж Серкіс.

Виокремлення невирішених частин проблеми. Визначення функцій соціального педагога в закладах соціального захисту дітей має значну соціальну та наукову актуальність, яка ще очевидніша на фоні її недостатньої вивченості.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день жодна розвинена держава не може обійтися без соціальних працівників, що пройшли підготовку в університетах і спеціальних навчальних закладах. У суперечливих умовах розвитку України найбільш незахищеними виявилися діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, вихованці дитячих будинків та шкіл-інтернатів різного типу. На сучасному етапі основним нормативним документом, що визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» № 2342 від 13 січня 2005 року.

Л. В. Мардахасєв виділив основні напрямки виправно-педагогічної роботи у виправних установах: – карально-виховне, що припускає виправлення, перевиховання в рамках Кримінального кодексу; – виправно-виховне; – освітнє й трудове [4].

Р. В. Овчарова виокремлює основні напрями професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітніх закладах:

– вивчення соціально-психологічних особливостей особистості та соціального впливу мікросередовища на вихованців шляхом спостереження, бесід, опитування експертів, інтерв'ювання, тестування, аналізу документів;

– організація соціально-педагогічної взаємодії з особистістю, яка потребує допомоги, що забезпечується підтримкою дітей із проблемних сімей, спонуканням особистості до самоорганізації та самостійності, сприянням особистості у вирішенні проблем, співробітництво з сім'єю, школою та громадою;

– соціально-педагогічна допомога та підтримка особистості у кризових ситуаціях надаються через з'ясування проблеми, обговорення шляхів її вирішення, розробки плану дій, допомоги в організації виходу з проблеми, координації зусиль найближчого оточення особистості, створення груп підтримки;

– корекція стосунків, способів соціальної дії, посередництво у творчому розвитку особи і групи можуть бути реалізовані при моделюванні ситуацій, які сприятимуть здобуванню підлітками нового досвіду, допомозі у розблокуванні позитивних емоцій, створенні ситуації успіху, зміні уявлень вихованця

про своє «Я», підтримці ініціатив окремого учня або групи, створенні умов для творчості. [5].

Найвідповідальнішою роллю соціального педагога в закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є «захисник прав та інтересів дітей». Вона передбачає використання всього арсеналу правових норм для захисту прав та інтересів дітей, в тому числі реалізації юридичної відповідальності щодо осіб, які вдаються до прямих чи опосередкованих протиправних дій щодо дитини.

У системі Міністерства освіти функціонує також мережа пенітенціарних спеціальних навчально-виховних установ закритого типу, куди направляються діти й підлітки з девіантним поведінням за рішенням Комісії зі справ неповнолітніх і захисту їхніх прав.

Соціально-педагогічні функції виконують система професійно-технічної освіти, мережа установ підтримки дітей-сиріт і дітей, що залишилися без піклування батьків (дитячі будинки, школи-інтернати для дітей з недоліками розумового й фізичного розвитку), установи додаткової освіти, клуби за місцем проживання, фахівці з організації дитячого й молодіжного руху.

Соціально-правовий захист дитинства - система державних заходів, спрямованих на попередження і подолання кризових ситуацій у житті дитини, профілактику й усунення порушень прав неповнолітніх.

Соціальний педагог як суб'єкт соціально-правового захисту дітей може виступати у якості: працівника суспільних інститутів (загальноосвітні та позашкільні заклади), державних організацій, установ і закладів: органів державної виконавчої влади (служби у справах неповнолітніх, органів опіки й піклування, кримінальної міліції у справах неповнолітніх); державних та комунальних спеціалізованих підприємств, установ і закладів соціального обслуговування, підпорядкованих центральним, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування (соціальні служби, притулки, реабілітаційні центри та ін.); працівника та члена недержавних організацій (громадських, благодійних, у тому числі й міжнародних); у якості фізичної особи.

Діяльність соціального педагога у системі соціально-правового захисту дитинства можна розглядати як окрему складову і до його основних функцій відноситься виявлення, усунення та реабілітація, запобігання та профілактика порушень прав дітей. Це здійснюється через соціальну роботу з неповнолітніми, їх мікросоціальним оточенням, організаціями та закладами, які повинні забезпечувати соціально-правовий захист дитинства.

Крім спеціалізованих соціально-реабілітаційних установ для неповнолітніх, орієнтованих безпосередньо на дезадаптованих дітей і підлітків, істотну допомогу в роботі з родиною роблять територіальні центри соціальної допомоги родині й дітям, центри психологічної допомоги, центри комплексної соціальної допомоги, соціальні притулки.

Соціальний педагог у притулку виконує наступні функції:

- збирає інформацію, що стосується соціального статусу дитини (відвідування й вивчення родини й положення дитини в ній, установлення зв'язку з іншими родичами дитини, при необхідності - зі школою, іншими установами, органами внутрішніх справ, сусідами);

- збирає й веде документацію на кожну дитину;
- аналізує наявну інформацію про соціальний статус дитини й обговорює з директором і персоналом притулку можливості для соціалізації дитини і її пристрою;
- встановлює контакти й підтримує зв'язки з іншими установами, що займаються наданням допомоги дітям з неблагополучних родин;
- підготує документи на всиновлення дитини;
- здійснює соціальну підтримку дитини під час її перебування в притулку (допомога при оформленні в школу, професійному навчанні, працевлаштуванні, з інших життєвих проблем);
- допомагає директорів притулку в підготовці документів для порушення кримінальної справи в інтересах дитини;
- сприяє в організації життєдіяльності й виховання дитини в притулку;
- бере на себе обов'язки вихователя у випадку відсутності його в штатному розкладі притулку.

Існують наступні види соціальних служб: центри інформації й документації, молодіжні біржі праці, центри соціально-психологічної допомоги (у тому числі телефони довіри), наркологічні служби, притулки для підлітків і молоді, служби, спрямовані на відновлення фізичного, психічного й соціального статусу молодих інвалідів, центри реабілітації неповнолітніх правопорушників, центри юридичної допомоги й консультації, служби допомоги молодій родині, досугові центри, сексологічні консультації, центри ресоціалізації, що повернулися з місць покарання [6; 17].

Аналізуючи функції соціального педагога, доцільно врахувати, що соціально-педагогічна діяльність є однією із багатограних і об'ємних видів професійної діяльності (А. Капська). Адже соціальний педагог виконує весь спектр різноманітних функцій організації, координації, забезпечення, підтримки (психологічної і фізичної), правової та адміністративної допомоги, психолого-педагогічної корекції тощо. Так, домінуючими функціями соціально-педагогічної діяльності макрорівні є: організаційно-управлінська, дослідницька, прогностична, пропагандистсько-просвітницька, моніторингово-оціночна, моніторингово-координаційна, діагностико-прогностична, функція впливу на соціальну політику і функція забезпечення соціально-педагогічного компоненту в діяльності різноманітних відомств і структур, засобів масової інформації.

На мезорівні соціально-педагогічної діяльності провідними функціями є: комунікативна, посередницька, організаційно-регулятивна, профілактична, соціально-терапевтична, соціально-виховна, просвітницько-виховна, соціально-реабілітаційна, координаційно-посередницька.

На макрорівні – діагностична, прогностична, педагогічно-терапевтична, корекційно-реабілітаційна, охоронно-захисна, мобілізаційно-спонукальна, реабілітаційно-адаптивна, попереджувально-профілактична [7; 103].

Сутність виконання найважливіших із визначених функцій полягає у наступному: діагностична – здійснення діагностики мікро-, мезо-, і макросередовища, проблеми чи ситуації клієнта і постановка «соціального діагнозу»; прогностична – програмування, прогнозування, проектування процесу соціального і соціально-педагогічного розвитку мікро-, мезо- і макросоціуму; попереджувально-профілактична – здійснення соціальним педагогом і відпо-

відними інститутами діяльності превентивного характеру з попередження можливості виникнення соціальних чи соціально-педагогічних проблем; організаційно-управлінська – залучення до здійснення соціально-педагогічної діяльності волонтерів, молодіжних об'єднань, громад, організацій і відомств, встановлення між ними ділових і особистісних контактів, організація взаємодії між різними соціальними інститутами і конкретними людьми; пропагандистсько-просвітницька – пропаганда і просвітницька діяльність на рівні мікро-, мезо- і макросоціуму інформація соціально-педагогічного характеру; моніторинго-аналітична – відстеження певних соціально-педагогічних явищ і процесів з метою їх аналізу, оцінки прогнозування наступних дій; соціально-терапевтична – забезпечення функціонування соціально-правових, юридичних, психологічних механізмів надання соціотерапевтичної допомоги, забезпечення захисту прав клієнтів, надання їм допомоги з метою оптимальної реалізації їх життєвих потреб і можливостей; організаційно-комунікативна – залучення і підготовка волонтерів і помічників до різних видів соціально-педагогічної діяльності, організація взаємодії між різними соціально-педагогічними установами і закладами; правоохоронно-захисна – використання наявного арсеналу правових норм для захисту прав та інтересів клієнтів, застосування заходів державного примусу і реалізації юридичної відповідальності осіб, які допускають прямі або опосередковані протиправні впливи на клієнта; оздоровчо-виховна – здійснення цілеспрямованого виховного впливу на поведінку і діяльність дітей і дорослих, сприяння діяльності всіх соціальних інститутів з метою посилення можливостей виховного потенціалу суспільства, мікросередовища, самої особистості як активного суб'єкта [7; 105].

Погоджуюсь із Джорджем Серкісом, який визначає саме соціального педагога як посередника між особистістю і соціумом, спеціаліста з виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, що покликаний створювати сприятливі умови для розвитку і соціалізації особистості.

Висновок. Таким чином, діяльність соціального педагога повинна будуватися на професіоналізмі і комплексному підході до розв'язання проблем кожної дитини. При цьому важливими соціально-педагогічними чинниками його роботи є: розуміння інтересів дитини та її потреб у контексті її соціальних зв'язків і життя в громаді; специфіка цілеспрямованого впливу на вихованців залежно від їх потреб та психолого-педагогічних особливостей; гуманізація, індивідуалізація і диференціація соціалізаційного процесу; гарантований захист прав дитини та пріоритетність її інтересів.

Перспективи подальших досліджень. Розв'язання розглянутої проблеми вимагає подальших комплексних досліджень, адже формування професійних функцій соціального педагога в закладах соціального захисту дітей є передумовою успішного здійснення захисту прав та інтересів дітей як складного комплексу взаємообумовлених і взаємопов'язаних заходів, форм, методів і прийомів роботи, що у єдності визначають специфіку і технологію цієї роботи.

Список використаної літератури.

1. Амонашвілі Ш. Школа життя. Трактат про початковий рівень освіти, заснованої на принципах гуманно-особистісної педагогіки // Директор школи. – 2002. – № 43. – С. 6-11.

2. Бочарова В.Г. Педагогика социальной работы. — М. : Аргус, 1994.
3. Зимняя И.А. Профессиональные роли и функции социального работника (общие проблемы подготовки специалиста) // Российский журнал социальной работы. — 1995. — № 1.
4. Мардахаев Л.В. Образовательно-воспитательные проблемы работы в пенитенциарных учреждениях // Социальная педагогика / Под ред. В. А. Никитина. — М., 1998.
5. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога. — М., 2001.
6. Поліщук В. А. «Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти»: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. — Тернопіль : ТНПУ, 2006. — 424 с.

ВИДИ ОБДАРОВАНОСТІ ТА ЇХ ОЗНАКИ В ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ УЧЕНИХ

УДК: 153.35+370+501

Біда А.П.

В роботі представлено матеріал щодо видів обдарованості, їх ознак та різних підходів до їх визначення в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Використовуючи результати науковців, виділено ознаки, властиві геніальності, творчості та розумовій обдарованості, а також надано своє визначення категоріям “обдарованість”, “творчість”.

Ключові слова: обдарованість, види обдарованості, творчість, геніальність.

В статье представлен материал, который раскрывает виды творчества, особенности, подходы до их определения в работах выдающихся ученых. Опираясь на результаты педагогов, выделены особенности, которые присущи гениальности, творчеству, одаренности. Подано свое определение категорий «одаренность», «творчество».

Ключевые слова: одаренность, творчество, гениальность.

The material is present in the articles, which unfolds kinds of creativity, peculiarities, approaches to their definition in the prominent scientists' works. Founding upon the teachers results, peculiarities are emitted. They are inherent to geniality, creativity and endowment. Own definition of such categories as “endowment”, “creativity” are given in the article.

Key words: endowment, creativity, geniality.

У зв'язку з тим, що в нашій країні педагогічна практика упродовж тривалого часу була спрямована на середнього учня, назріла потреба в дослідженні творчості, обдарованості. Сьогодні в Україні акцентовано увагу на психологічних та педагогічних аспектах проблеми обдарованості, яка визначається новими законодавчими засадами. Так, у Законі України “Про освіту” (1996) метою освіти проголошено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, виховання